

Arkeol. os. 46/25.2.1994

SÄKYLÄ PYHÄJOKI TUPAMÄKI.

Yhteenveto tutkimuksista 1988 - 1992.

22.6.1993 Jari Hautio

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. SIJAINTI	1
3. TOPOGRAFIA JA MAAPERÄ	1
4. MITTAUKSET	2
5. KERROKSET	2
6. RAKENTEET	4
6.1. Raudansulatuskuopat	4
6.2. Tulenpitopaikat	7
6.2.1. Liedet	7
6.2.2. Hiilimiilu	9
6.2.3. "Polttohaudat"	9
6.3. Muut rakenteet	12
7. LÖYDÖKSET	13
7.1. Metalliesineet	13
7.2. Saviesineet	14
7.3. Kiviesineet	15
7.4. Meripihka	15
7.5. Massalöydöt	15
8. AJOITUS	17
9. YHTEENVETO	18
10. JATKOTUTKIMUKSET	18
LÄHTEET	19

1. JOHDANTO

Säkylän Pyhäjoen Tupamäen raudanvalmistuspaikka löydettiin Säkylän Pyhäjoen inventoinnin yhteydessä touko- kesäkuussa 1988. Inventoinnin suoritti Eeva Raike, apulaisenaan Harto Roth. Paikkaa luultiin tuoloin kalmistoksi koekuopista löytyneen nokisen ja kivisen maan sekä paimensauvaneulan perusteella. Alueella suoritettiin koekuopitusta sekä pintapoimintaa. Eeva Raiken suullisen tiedonannon mukaan Tupamäen koekuopat ovat kaikki olleet myöhemmällä kaivausalueella ja ympäristön koepistoista ei ole karttoja. Pintapoiminnalla pelloista löytyi keramiikan pala, kuonaa ja piin palasia. Tupamäkeä lähinnä oleva tunnettu muinaisjäänös on n. 150 metriä itään oleva Luukelan Kellarimäen kalmisto, josta on merovingiaikaista esineistöä (tarkastus Nils Cleve 1929). Vuosien 1989, 1990 ja 1992 kaivaukset suoritti Harto Roth.

2. SIJAINTI

Tupamäki sijaitsee Säkylän kirkolta n. 3,5 km kaakkoon. Se löytyy peruskartalta 1133 12 Säkylän Pyhäjoki 1985 koordinaattipisteessä $x = 6768\ 53$ ja $y = 1575\ 82$ alueella jonka korkeus on 50 - 51 metriä m.p.y. Alue kuuluu tilaan r:n 2:136, jonka omistaa Eero Mäki, os. Pyhäjoki, Säkylä. Se on peltoaukealla n. 200 m länteen Luukelan talosta (om. mv. Ääri, os. Pyhäjoki, Säkylä) Pyhäjoen pohjoispuolella n. 50 m rannasta.

3. TOPOGRAFIA JA MAAPERÄ

Tupamäki on lounas-koillis -suuntainen tasalakinen moreenikumpare. Sitä ympäröivät saviset, tasaiset ja laajat peltoaukeat. Tupamäen korkein kohta on tuskin 2 metriä ylempänä ympäröiviä peltoja. Ympäristössä on useita vastaavanlaisia kumpareita, joihin tehtiin koekuoppia vuoden 1988 tutkimuksissa (ks. johdanto). Koekuopista ei löytynyt kulttuurikerrosta eikä esineitä. Vuonna 1989 kaivausten yhteydessä tehtiin peltopoimintaa "Tupamäen luoteispuolella aina 200 m etäisyydelle saakka" (ei tarkempia tietoja), löytöinä palanutta savea (2,5 g), piinpala, kvartsi-iskoksia, kivilaji-iskoksia, lasinpala ja liitupiipun pesän palanen.

Tupamäen etelä- ja itäreunasta on otettu täytemaata sekä lounaislaitaan on kaivettu n. 5 x 1,5 m kaivanto, "porkkanakuoppa". Kaivauskertomuksessa 1989 arvioidaan näin tuhoutunut alue n. 60 m²:ksi. Itä- ja lounaisreunalle on tuotu suurehkoja kivenlohkareita ja täytemaata. Eteläreunalla on täytemaata kapeana alueena n. 20 - 30 cm vahvuudelta. Muinaisjäännösalueen keskellä kulkee itä-länsisuunnassa peltotie, jonka pyöräuriin on paikoin tuotu soraista täytemaata. Mäellä on sijainnut Toolan talon tuulimylly ja osa kivistä saattaa olla sen perustuksista. Alueella on kaivettu kaikkiaan 120 m², joista vuoden 1992 kaivausalueen ruutu 206/206 (4 m²) on kaivettu vain toiseen tasoon ja peitetty muovilla odottamaan jatkotutkimuksia.

Tupamäellä kasvaa heinäkasveja, nokkosta ja tervakukkaa sekä vähän nuorta koivikkoa ja muutamia kuusen ja tammen taimia.

4. MITTAUKSET

Pohjoissuuntana käytettiin neulapohjoista. Korkeuskiintopiste sijaitsee peruskarttaan merkittyjen kauppojen länsipuolella Alpo Mäen talon tuntumassa. Sen korkeus on 52,95 metriä m.p.y.. Korkeus siirrettiin kiveen, joka sijaitsee Tupamäen päällä kaivausalueen koillispuolella n. 15 metriä alueen koilliskulmasta. Kiintopisteen korkeudeksi saatiin 50,74 m m.p.y.. Kiintopiste merkittiin kiveen punaisella maalilla. Yleiskartoitusta tehtäessä vaaituskone oli pisteessä 202/212, josta etäisyys kaivausalueen korkeuskiintopisteeseen oli 19,97 m ja suunta 34 goonia sekä etäisyys Luukelan kuivurin länsipäädyn eteläkulmaan 120 m ja suunta 102 goonia. Tarkempia tietoja kaivausalueen kiinnittämisestä kaivauskertomuksissa ei ole. Vuoden 1992 kaivausten päätyttyä merkittiin paalujen paikat n. 30 - 40 cm pitkillä maahan upotetuilla harjateräspuikoilla. Puikkojen päät on maalattu punaiseksi ja niihin on merkitty koordinaattilukemat.

5. KERROKSET

Turvekerroksen paksuus vaihtelee 1:n ja 30:n cm:n välillä. Suurimmas-
sa osassa kaivausaluetta turvekerroksen paksuus oli 5:n ja 15:n cm:n
välillä. Paikoin turvekerros puuttui kokonaan (ruutujen 206/206 ja

208/206 alueella -92 kaivauksissa ja tarkemmin määrittelemättömillä alueilla -90 kaivauksissa). Paksuinta turve oli ruudussa 200/198 kaivausalueen länsiosassa.

Kulttuuri- sekä täyte- tai jätemaan paksuus on mitattu profiilikartoista. Itäprofiileista mainitaan niiden olleen pääosin täyttemaata ja siksi jätetyn piirtämättä. Kaivausalueen länsipään vuoden 1990 kaivausrutujen profiileista ei mainita mitään.

Vuoden 1989 kaivausten läntisimmässä profiilissa 202 - 204/198 näkyy tasainen, n. 8 cm paksu turvekerros, jonka alla 14 - 8 cm paksu, etelä-pohjois-suunnassa tasaisesti oheneva nokimaakerros ja sen alla puhdas hiekka, jossa yksi n. 20 cm:n kivi ja muutamia pienempiä kiviä. Länsiprofiilissa 206 - 210/206 (1992) turvekerros oli ohut, vaihtellen 0 - 2 cm. Sen alla on nokimaata, jonka paksuus vaihtelee 12 ja 22 cm:n välillä. Eteläpäästä mitattuna 1,4 m kohdalta nokimaan alla on punaisen ruskeaksi värjäytyneitä maata, joka jatkuu vahventuen 14 cm paksuksi 2,8 m saakka, missä katkeaa kiviin. Siitä eteenpäin n. 3,5 m kohdalle asti nokimaan alla on n. 8 cm paksu hiilensekaisen maan kerros. Noki- ja hiilimaan sekä värjäytyneen maan yhteispaksuus vahvimmillaan on n. 24 cm.

Pohjoisprofiilissa 206/200 - 206 (1989) turvekerroksen paksuus on 2 - 8 cm. Länsipäässä turvetta on n. 4 cm. Turpeen alla on länsipäästä lähtien 8 - 14 cm vahvuinen ruskean, humuspitoisen savisen hiekan kerros, joka muuttuu saveksi 4,8 m kohdalla ja jatkuu 8 - 10 cm vahvuuisena savikerroksena itäpäähän. Sen alla on länsipäässä n. 10 cm vahvuinen nokimaakerros, joka jatkuu kolme metriä ohentuen ja loppuen sitten. 3,6 metristä 4,2 metriin on palaneita kiviä sisältävä noki- maakuopanne, jonka syvyys on 18 cm mitattuna savisen hiekkakerroksen alapinnasta. Nokimaakuopasta itään jatkuu taas yhtenäinen nokimaakerros, aluksi 8 cm vahvana, ohentuen 4:ään cm:iin profiilin itäpäässä. Em. alla on puhdas hiekka, jossa on pienehköjä kiviä. Pohjoisprofiilista 210/206 - 208 (1992) ei ole profiilikarttaa siinä olevasta kivirakenteesta huolimatta. Samoin on profiilin 208/208 - 212 laita. Profiilissa 210/212 - 214 (1990) on päällimmäisenä jättemaata länsipäästä 160 cm matkalla paksuimmillaan 8 cm vahvuudelta. Samoin itä-

päästä profiiliin työntyy 30 cm pituinen jätemaakiila, jonka vahvuus itäpäässä on 22 cm. Läntisen jätemaan alla on turvetta 2 - 5 cm vahvana kerroksena, joka näkyy pinnalla jätetmaa-alueiden välissä. Turvetta ei ole itäisemmän jätetmaa-alueen alla. Turpeen/jätemaan alla on humuskerros, joka on länsipäässä alle kahden senttimetrin vahvuinen, paksuuntuen kahdeksaan senttimetriin länsipäädyssä. Sen alla on melko tasainen, n. 3 - 8 cm paksu nokimaakerros, jonka alla on hiekka. Profiilissa on vain muutama pieni kivi.

Eteläprofiilissa 200/200 - 212 (1989, 1990) turvekerros on tasainen, vahvuuden vaihdellessa 4 - 12 cm:iin. Itäpäästä turpeen alla on 6 metrin matkalla 15 - 30 cm paksu jätemaakerros, joka vaihtuu sitten ruskeaksi, humuspitoiseksi saviseksi hiekaksi, jota jatkuu aina 9½ metriin saakka, jossa se katkeaa n. 40 cm:n suuruiseen kiveen. Jätemaan ja länsipäässä heti turpeen alla on 10 - 30 cm paksu yhtenäinen nokimaakerros, jonka alla on puhdas hiekka. Nokimaassa oli muutama suurehko kivi.

Nokimaakerroksen ylin kohta länsiprofiilissa 202 - 204/198 on 49,08 m m.p.y ja alin 48,92 m m.p.y.. Profiilin 206 - 210/206 nokimaakerroksen ylin kohta on 50,34 m m.p.y., ja alin 50,04 m m.p.y. Pohjoisprofiilissa 206/200 - 206 olevan palaneita kiviä sisältäneen nokimaakuopan vastaavat luvut ovat 48,94 m m.p.y. ja 48,78 m m.p.y.. Profiilin 210/212 - 214 nokimaakerroksen ylin ja alin kohta ovat 50,29 ja 50,19 m m.p.y.. Eteläprofiilin 200/200 - 212 nokimaan itäpäähän korkein kohta on 50,09 m m.p.y. ja alin 49,79 m m.p.y.. Länsipäässä samat luvut ovat 48,91 ja 48,55 m m.p.y.. Ruudun 206/208 länsiprofiilin nokimaan paksuus on n. 90 cm, ääripisteiden ollessa 50,47 ja 49,53 m m.p.y.. Ruudussa 206/209 olevan kiveyksen länsiprofiilissa nokimaa on paksuimmillaan n. 85 cm, ääripisteet 50,57 ja 49,65 m m.p.y..

6. RAKENTEET

6.1. Raudansulatuskuopat

Rautasulatoiksi tulkittavia rakenteita Tupamäestä löytyi viisi kappaletta, joista yksi epävarma. Ne sijoittuvat kaikki kaivausalueen

länsiosaan, suhteellisen lähelle toisiaan (kahden kauimmaisen väli n. 5 m). Kolme niistä on luode-kaakko -linjassa ja kaksi niistä vähän länteen. Kuopat sijaitsevat ruuduissa 204/200, 202/198 kaksi kuoppaa, joista toinen epävarma, 202/200 ja 200/200. Yhteistä kuopille on enemmän tai vähemmän täydellinen kivireunustus.

Ruudun 204/200 kuopan sisähalkaisija on n. 30 cm ja sitä reunustava kiveys on epämääräinen, pyöreähköjä kiviä. Kuopan pohjalla on suurehko hiekkakivilohkare, jonka päällä oli säilynyt pohjan vuoraussavea kapeana renkaana kiven ympärillä ja läikkänä kiven päällä. Hiekkakivilohkare oli hieman kallellaan, tarkoituksena ehkä kuonan juoksuttaminen. Hiekkakivilohkareen/vuoraussaven pinta oli korkeudella 48,82 m m.p.y.. Kuopan alkuperäistä syvyyttä on vaikea päätellä tarkasti, koska koko ruutu on nokimaan peitossa heti turpeen alta ja kuoppa kivineen tulee näkyviin vasta tasossa kolme (48,85 m m.p.y.), kun muu osa ruutua on jo steriilissä hiekassa. Nokimaan pinta on tasossa n. 49,06 m m.p.y. (pintataso), joten jos kuoppa on alunperin alkanut siitä, sen syvyydeksi tulee 24 cm. Rautakuonaa ruudusta löytyi kaikkiaan 12 kg 991,8 g, jonka mainitaan keskittyvän erityisesti ruudun luoteiskulmaan, missä sulatto on. Palanutta savea ruudusta löytyi 13,8 g, lisäksi ainakin neljässä rautakuonapalassa oli kiinni palanutta savea. Lisäksi yhdessä rautakuonanpalassa oli kiinni palamantonta puuta. ¹⁴C -ajoitusta ruudusta ei ole.

Ruudun 202/198 koilliskulmassa oleva oletettu rautasulatto on hyvin epämääräinen. Siitä löytyi vain vähän rautakuonaa tai palanutta savea (määrää ei pysty tarkasti sanomaan, koska kaivauskertomuksessa se on ilmoitettu 2 x 2 m tarkkuudella, ja samassa ruudussa on toinen rautasulatto). Kaivauskartoissa näkyy halkaisijaltaan n. 40 cm oleva pyöreähkö nokimaaläikkä, jossa on kiviä yhdessä kerroksessa. Kivet eivät ole kehämäisesti. Kohde tulee näkyviin vasta tasossa 4 puhtaan hiekan alla korkeudella 48,73 m m.p.y ja nokiläikän pohja on tasossa 48,66 m m.p.y.. Pitäisin tätä kohdetta pienenä lietenä tai muuna tulenpitopaikkana.

Ruudun 202/198 kaakkoiskulmassa olevan kuopan sisähalkaisija on 30 - 40 cm ja sitä reunustaa kivikehä, jossa on sekä epäsäännöllisiä, että

myös syrjälleen asetettuja latteita kiviä. Tässä kuopassa ei kuopan pohjalla ollut pohjarakennetta. Kuopan pohja oli v:n 1989 kaivausten jälkeen korkeudella 48,72 m m.p.y., mutta kuoppa kaivettiin loppuun vuonna 1990. V:n 1990 kaivauskertomuksessa todetaan vain, että kuopassa ollut nokimaa poistettiin, mutta mitään tietoa tai karttaa nokimaan paksuudesta tai pohjan vaaituksesta ei ole. Jälleen kuopan alkuperäisestä syvyydestä on vaikea sanoa mitään, koska sitä ympäröi koko 1989 kaivetulla syvyydellä nokimaa, eikä pohjan syvyyttä ole edes tiedossa. Reunuskivistä yksi yltää maanpinnalle saakka, yläreunan ollessa n. 49,05 m m.p.y., muuten reunuskiveyksen yläreuna vaihtelee n. 48,89 - 48,94 m m.p.y.. Nokimaan yläreuna on n. 49,03 m m.p.y.. Rautakuonaa ruudusta löytyi kaikkiaan 4 kg 962,9 g ja palanutta savea 33,1 g. Kuopasta otetusta hiilinäytteestä tehtiin ¹⁴C - ajoitus, joka antoi tuloksen BP 1340 +-80 eli ajoitus osuu välille 530 - 690 AD. Ruudun suhteellisen vähäisestä rautakuonamäärästä huolimatta uskoisin rakenteen olevan rautasulatto. Vähäiseen kuonamäärään on osaltaan syynä sulaton sijainti ruudun kulmassa, jolloin kuonaa esiintyy eri ruutujen aineistoissa.

Ruudussa 202/200 etelälaidassa olevan kuopan sisähalkaisija on n. 30 - 40 cm ja se on reunustettu pienehköillä pyöreähköillä kivillä. Pohjoispuolella oli kaksi litteätä syrjällään oleva kiveä. Kehä tulee näkyville tasossa neljä. Ylempänä suurin osa ruudusta on nokimaan peitossa ja siinä on runsaasti pieniä kiviä. N. 49,00 m m.p.y. (taso 1) ruudussa oli mustaa nokimaata, hiiltä sekä osittain hiiltynyttä puuta, jota oli myös kuopan päällä, joten kuopan on oltava vanhempi. Hiiltyneestä puusta saatiin radiohiili-ikä BP 710 +-110 eli AD 1130 - 1350. Kuopassa ei ollut pohjarakennetta. Kuopan pohja oli korkeudella 48,48 m m.p.y ja korkeus, jossa kivikehä tuli näkyviin oli n. 48,86 m m.p.y.. Rautakuonaa ruudusta löytyi kaikkiaan 13 kg 843,7 g ja palanutta savea 68,5 g, lisäksi muutamissa rautakuonapaloissa oli kiinni palanutta savea.

Ruudun 200/200 länsilaidalla olevan kuopan kivikehä oli epätäydellinen, lounaissivulta avoin ja tehty epäsäännöllisistä kivistä yhdessä tasossa. Kiveys tulee näkyviin tasossa neljä, korkeimman kiven yläreunan ollessa 48,78 m m.p.y.. Ylemmissä tasoissa ruutu on nokimaata.

Samaa hiiltynyttä puuta kuin ruudussa 202/200 oli vähän myös tämän ruudun päällä. Kivikehän sisähalkaisija oli n. 40 cm. Kuopan pohjalla oli n. 28 x 28 cm:n savilaatta, jonka länsireunassa oli n. 3 cm:n korkuinen reunus. Savilaatta oli hiekkakiven päällä ja se oli hieman kallellaan itään, jossa ei ollut reunusta. Kuopan, jossa savilaatta oli, halkaisija oli n. 35 cm. Savilaatta oli huonosti palanut. Savilaatan yläpinta oli korkeudella 48,50 m m.p.y. Koko rakenteen yllä oli n. 2 cm vahva, palaneen maan muodostama kilpimäinen katto (korkeus?), jonka halkaisija oli n. 50 cm. Rautakuonaa ruudusta löytyi 4 kg 736,3 g ja palanutta savea 59,0 g. Lisäksi kahdessa rautakuonapallassa oli kiinni palanutta vuoraussavea. Yhdessä savipalassa on mahdollisesti palkeen suuttimen kouru. Rautakuonasta itse rakenteen yhteydessä tavattiin kaksi nokareta. Kuopasta otettiin ¹⁴C -näyte, joka antoi tuloksen BP 490 +/-90 eli AD 1370 - 1550. Ruudun ylemmissä kerroksissa olleesta hiiltyneestä puusta on ajoitus 1130 - 1350 AD. Kuoppaa voidaan pitää varauksin rautasulattona. Epävarmuutta tulkinnaan aiheuttaa pohjan savirakenteen huono palaminen. Radiohiiliajoitus aiheuttaa epäilyksiä esihistoriallisuuden suhteen. Tosin ajoituksen suorittaja (Kirsti Haihu, Turun yliopisto, kemian laitekeskus) on ilmoittanut ajoituksen epävarmaksi työskentelyvirheistä johtuvien ongelmien vuoksi, joten ajoituksen luotettavuus on kyseenalainen. Siihen viittaa myös ylempänä olleesta puusta saatu vanhempi ajoitus, jota kyllä myöskin koskee em. epävarmuustekijät.

6.2. Tulenpitopaikat

Liesien ym. tulenpitopaikkojen erottaminen kaivausalueelta on vaikeaa, syynä kaivausalueen runsas kivimäärä sekä nokimaa, jota on suurin osa kaivetusta alueesta.

6.2.1. Liedet

Kaivauskertomuksissa liesiksi on tulkittu neljä rakennetta. Ne sijaitsevat kaivausalueen pohjoisemmissa osissa.

Ruutujen 204/202 ja 204/204 rajalla oleva liesi jää osittain pohjoisprofiiliin, mutta suurin osa siitä oli kaivausalueella. Liesi ilmaan-

tuu näkyviin tasossa 3, korkeudella 48,90 - 49,00 m m.p.y. Lieden halkaisija on n. 40 - 50 cm ja kiviä siinä ei ole, kovin runsaasti, nekin vain yhdessä tasossa. Lieden pohja (=nokimaakuopanteen pohja) on korkeudella 48,74 m m.p.y., joten syvyydeksi saadaan n. 26 cm.

Ruudun 204/204 lieden yläreuna on tasossa n. 49,00 m m.p.y. ja sen pohja löytyy korkeudelta n. 48,80 m m.p.y., syvyys siis n. 20 cm. Halkaisija yläreunassa on n. 50 cm ja kuopanteen tasaisen pohjan halkaisija on n. 40 cm. Kiviä liedessä on koko syvyydeltä, mutta ei kovin tiheässä.

Ruudussa 204/206 oleva liesi tulee näkyviin ruutua laajalti peittävän nokimaan alta tasossa 4, n. 49,95 m m.p.y.. Sen halkaisija on n. 40 cm ja kiviä siinä on vähän. Kivikerroksen paksuudesta ja kuopanteen syvyydestä ei voi sanoa mitään, koska kaivauskertomuksessa todetaan vain "viidennestä kerroksesta kaivettiin ainoastaan nokiläikät pohjaan". Karttaa tai minkäänlaisia pohjavaaaituslukuja ei ole.

Ruudun 208/206 luoteiskulmassa oli heti tasossa 1 tiheä särmikkäiden kivien muodostama ympyrän muotoinen rakenne, jossa maa oli runsashiilistä nokimaata. Rakenteen halkaisija oli 80 cm ja yläreunan korkeus n. 50,25 m m.p.y.. Kiviä oli vain yhdessä kerroksessa. Alue kaivettiin tasoon 2, josta on tasokartta mutta ei vaaitustietoja. Kartassa ei näy enää kiveystä, mutta nokiläikkä jatkuu vielä, joten syvyydestä ei voi sanoa mitään. Rakenne on osittain länsiprofiilissa, jossa näkyy hiilensekaista kivistä maata.

Liedeksi voitaneen tulkita myös ruudun 202/198 koilliskulman rakenne, jota kaivauskertomuksessa (1989) arvellaan raudansulatuskuopaksi.

Mahdollisia liesiin liittyviä löytöjä on vaikea todeta, koska löydöt on annettu ruudun tarkkuudella. Ruutujen 204/202 ja 204/202 rajalla olleesta liedestä mainitaan kuitenkin löytyneen runsaasti keramiikan palasia. Yleensä liesiksi tulkitut kohteet ovat suhteellisen pieniä ja vähäkivisiä, niitä voitaneen pitää pikemminkin tilapäisinä nuotiotmv. tulipaikkoina.

6.2.2. Hiilimiilu

Vuoden 1989 kaivausalueella ruudun 200/204 alueella oli viiden halkaisijaltaan n. 30 - 50 cm kiven muodostama hajanainen kehä. Kehä on soikeahko, sisämitoiltaan n. 90 x 180 cm. Sen sisällä oli runsashiilistä, mustaa nokimaata, jossa oli hiiltynyttä ja osittain palamaton-takin puuainesta ja koivuntuohta. Puu esiintyy korkeudella n. 48,74 m m.p.y. Runsas noki ja hiili alkoivat erottua aluetta muutenkin peittävästä nokimaasta tasossa 3, korkeudella 48,76 m m.p.y. (ympä-röivät kivet olivat näkyneet maan pinnalla). Pohjasta ei voi sanoa mitään, koska kaivauskertomuksessa todetaan vain, että nokimaa kai-vettiin pois. Vaaitustietoja ei ole. Alin korkeus, miltä on vaaitus-lukema on tasosta 5, korkeudelta 48,61 m m.p.y., sama korkeus löytyy myös pohjavaaituskartasta. Tällä tasolla maa on vielä nokimaata. Rakenteeseen liittyviä löytöjä oli yhden reunuskiven vierestä (kehän ulkopuolelta) löytynyt kuutilokivi korkeudella 48,75 m m.p.y.. Ruu-dusta löytyi myös runsaasti (124,2 g) keramiikkaa, jota ei ollut itse nokimaan seassa, vaan reunustavan kivikehän ulkopuolella. Hiilestä (4. krs) otetusta ¹⁴C -näytteestä saatiin ajoitus BP 740 +/-120 eli AD 1090 - 1330. Ajoituksensa puolesta rakenne liittyy ruuduissa 202/200 ja osittain 200/200 olleeseen hiiltyneeseen puuhun korkeudella n. 49,00 m m.p.y.. Puu peitti rautasulaton ruudussa 202/200. Paikalla on varmasti harjoitettu runsasta tulenpitoa, mutta onko kyseessä hiili-miilu ja liittyykö rakenne ylipäätään raudanvalmistukseen on epävar-maa.

6.2.3. "Polttohaudat"

Kaivauskertomuksissa polttohaudoiksi tulkituista rakenteista kaksi oli aivan kaivausalueen länsipäässä ja yksi kaivausalueen koil-lisosassa.

Ruudussa 206/198 tuli pinnalla olleen tumman humuksen alta näkyviin runsaasti suurehkoja kiviä sisältävä tumma nokimaa. Tasossa 3 ruudun eteläosa oli jo puhtaassa hiekassa, mutta pohjoispuoli oli nokisen hiekan ja suurehkojen kivien peitossa. Kaivauskertomuksessa mainittu-ja rakenteita en kaivauskarttojen perusteella pystynyt havaitsemaan.

Kaivauskertomuksessa todetaan kivien jatkuvan länsipuolen profiiliin, mutta minkäänlaisia karttoja ko. profiilista ei ole. Ruudun löydöt ovat 9 kg 364,7 g rautakuonaa (todennäköisesti peräisin ruudun 204/200 rautasulatosta), palanutta savea 10,5 g ja keramiikkaa 20,6 g. Palanutta luuta ei ollut lainkaan. Nokimaakerroksen paksuutta ei pysty sanomaan, koska tason 3 kartassa maa on vielä nokimaata ja kaivauskertomuksessa todetaan tason 4 kohdalla, että alue on pohjaan kaivettu ja että alueen kivien alustat tutkittiin ja alue koekuopitettiin edellisessä kerroksessa. Pohjavaaituslukemia ei ole. Tason 3 kartassa alin korkeuslukema on 49,81 m m.p.y.. Mielestäni rakenteessa ei ole mitään polttohautaan viittaavaa. Kuitenkin nokimaan selvä raja kolmannessa tasossa ja suurehkojen (halk. 20 - 40 cm) kivien runsas esiintyminen nokimaan alueella, muttei ulkopuolella, antavat olettaa kyseessä olevan rakenteen. Tarkempi määrittäminen edellyttää lisätutkimuksia.

Ruudussa 200/198 oli jo humuskerroksessa runsaasti pienehköjä (< 20 cm) kiviä, jotka humuskerroksen alla olevassa nokimaassa peittävät jo koko ruudun. Lisäksi ruudun etelälaidalla on neljä suurempaa kiveä. Kivet eivät muodosta täysin peittävää kiveystä. Nokimaan ja kiveyksen korkeus oli n. 49,85 m m.p.y.. Kivisyys jatkuu seuraavassakin kerroksessa, selvästi harventuen. Kivien koko suurenee. Samalla maa-aines muuttuu epäyhtenäisemmäksi. Ruudun keskellä oli savista nokimaata, lounais- ja kaakkoiskulmalla oli nokista hiekkaa ja luoteiskulmalla oli puhdasta hiekkaa. Kerroksen korkeus oli n. 49,74 m m.p.y.. Kerroksen pohjasta ei jälleen ole tietoa, koska kertomuksessa todetaan että nokinen hiekka ja keskellä ollut nokinen savimaa kaivettiin pohjaan ja kivien alustat tarkastettiin. Ei karttaa tai pohjavaaitusta. Kaivauskertomuksessa mainittuja selvästi erotettavia rakenteita en kartoilta pystynyt erottamaan. Löytöjä ruudussa oli kolme palaneen luun keskittymää, yhteensä 55,9 g, pahoin ruostunut rautaesine, joka on tulkittu vyönsoljeksi (48,78 m m.p.y), saviesineen katkelma, joka on tulkittu kangaspuun painoksi (48,71 m m.p.y.), pronssilangasta tehty halk. n. 1 cm:n lenkki, palanutta savea oleva 10 x 14 x 2,5 cm:n laatta (48,78 m m.p.y), hioimen katkelma (48,75 m m.p.y.), niitti ja epämääräinen rautaesine (padanpohja?), keramiikkaa 86,2 g, palanutta savea 104,1 g ja rautakuonaa 6 kg 601,8 g. Resenttiä ai-

neistoa edusti kerroksesta 1 löytynyt liitupiipun pala. Ruudun kolmannesta kerroksesta (48,78 m m.p.y), savilaatan vierestä otettu hiilinäyte antoi ajoituksen BP 430 +/-90 eli AD 1430 - 1610. Tulkinta on ongelmallinen. Mahdolliseen kalmistoon viittaisivat runsas kiveys, nokimaa, esinelöydöt ja palanut luu. Toisaalta kaivausalueella oli muutenkin runsaasti kiviä ja nokimaata on tuottanut runsaasti myös raudanvalmistus. Lisäksi radiohiiliajoitus näyttää sangen nuorta ikää. Luiden osteologinen määrittely, mikäli mahdollista, olisi tarpeen lisätiedon saamiseksi. Mielestäni kalmiston mahdollisuutta ei voida täysin poissulkea ja kaivausaluetta olisi laajennettava länteen asian varmistamiseksi.

Ruudussa 206/208 oleva rakenne kaivausalueen koillisosassa on kaivauskertomuksessa myös tulkittu polttohaudaksi. Ruudun 206/208 kaakkoiskulmasta oli ruutua siihen saakka peittäneen nokimaan (yläreuna 50,45 m m.p.y.) alta näkyviin korkeudella n. 50,07 m m.p.y. (taso 4) pyöreähkö halkaisijaltaan n. 85 cm oleva tiheä kiveys, joka koostui halkaisijaltaan n. 10 cm:n palaneista kivistä. Reunoilla oli kolme suurempaa (20 - 40 cm) kiveä. Maaperä oli edelleen nokimaata. Syvemmälle mentäessä kiveys muuttuu neliönmuotoiseksi n. 120 x 120 cm:n kokoiseksi. Vielä syvemmällä kiviaines suurenee ja harvenee kunnes pohjalla on suurempia (20 - 30 cm) litteitä kiviä lappeellaan pohjasoran päällä. Kiveyksen alimpien kivien pohja on n. 49,70 m m.p.y. ja nokimaan pohjan korkeus on 49,60 m m.p.y., jolloin kiveyksen paksuudeksi tulee n. 40 cm ja itse kuopanteen n. 50 cm. Nokimaan pinnasta syvyydeksi tulee n. 80 cm. Rakenne ulottuu hieman myös ruutujen 206/210 ja 204/208 puolelle. Kaivauskertomuksen mukaan rakenne oli tehty kaksiosaiseen kuopanteeseen, laajemman osan ollessa n. 1,5 x 3,5 m ja sisemmän 1,5 x 2,0 m, tällaista on kaivauskarttojen pohjalta vaikea havaita. Löytöinä ruudusta 206/208 tuli pieniä lasinpaloja (esihistoriallisuus epävarma) kerroksista 1, 2, 3 ja 4, joista yhden korkeudella 49,15 m m.p.y. olleen Vello Löugas tunnisti lasisen ranne- renkaan katkelmaksi. Muita koristeita oli kolme meripihkahelmeä, tasoista 2, 4 ja 5 (seulalöytöjä). Keramiikkaa löytyi 161,0 g ja sitä oli tasosta 2 alaspäin kaikissa tasoissa, runsaimmin lähellä pohjaa (jos lasketaan mukaan ruudussa 206/210 oleva keramiikka, sitä on yhteensä 190,8 g). Keramiikkaa oli sekä paksu- että ohutseinäisistä

astioista. Rautaesineitä edusti rautanaulan katkelma (taso 3). Rautakuonaa ruudusta löytyi 1 kg 402,6 g ja palanutta savea 150,4 g. Palanutta luuta oli 6,1 g. Kiviesineitä oli tasosta 7 läheltä pohjaa tullut määrittelemätön katkelma. Saviesineiden katkelmia oli kaksi, toinen määrittelemätön, toinen ehkä kangaspuun paino, molemmat tasosta 5. Mielenkiintoinen löytö oli hiiltynyt marja (kataja?), joka löytyi rakenteen pohjaosista tasosta 6. Mielestäni rakenne ei vaikuta polttohaudalta vaan pikemminkin talon tai pajan tulisijalta. Pajaa vastaan on vähäinen rautakuonamäärä.

6.3. Muut rakenteet

Ruuduista 204/208 ja 204/212 löytyi paalunjäljiksi tulkittuja rakenteita. Ruudun 204/212 lounaiskulmassa oli selvä paalunjälki. Se oli halkaisijaltaan n. 30 cm, pohja oli korkeudella 49,67 m m.p.y. ja kuopan yläreunassa olevien, sitä kiertävien tukikivien yläreunat ovat korkeudella 50,03 - 50,17 m m.p.y. Kuoppa oli tasaleveä pohjaan saakka ja pohja oli tasainen. Kuoppa oli täynnä nokimaata. Ruudussa 204/208 oli kaksi nokimaaläikkää pohjois-etelä -suunnassa ruudun keskivaiheilla n. 140 cm:n päässä toisistaan. Niissä ei ollut tukikiviä. Ne tulivat näkyviin tasossa 4 korkeudella n. 49,95 m m.p.y. Syvyydestä ei voi sanoa mitään, koska vaaitusta ei ole. Kaivauskertomuksessa todetaan vain, että oletetut paalunjäljet kaivettiin pohjaan ja toisaalla että jäljet olivat suhteellisen matalia. Nämä kolme mahdollista paalunjälkeä muodostavat suoran kulman, jonka sisäpuolelle jää suuri tulisija ruudussa 206/208. Lisäksi ruudussa 204/206 on eteläreunassa pieni läikkä nokimaata pienten kivien ympäröimänä, ja sitä on myös arveltu paalunjäljeksi. Se on samalla korkeudella kuin viereisenkin ruudun paalunjäljet. Tästäkään ei ole pohjatietoja.

Ruudussa 204/210 on n. 130 x 80 cm:n kokoinen kivi, jonka päällä on kaivauskertomuksen mukaan heikkoja iskunjälkiä. Kiven yläreuna on 50,33 m m.p.y., joten se on näkynyt maanpinnalle saakka. Kaivauskertomuksessa kiveä on arveltu alasinkiveksi. Kivi näkyi nykyiselle maanpinnalle ja sen yli kulki peltotie, joten jäljet voivat olla resenttejä, pyörän aiheuttamia. Toisaalta kiven sijainti sopii hyvin ruudun 206/208 tulisijan ja paalunjälkien yhteyteen.

Ruudussa 208/206 on koilliskulmassa korkeudella n. 50,00 - 50,20 m m.p.y. 10 - 20 cm:n kivien muodostama suorakulmainen, n. 40 - 60 cm leveä rakenne, joka näyttäisi jatkuvan pohjois- ja itäprofiileihin. Kivet ovat puhtaan pohjasoran (kartassa vain kivet vaaittu, ei pohjasoran tasoa) päällä. Kivien päällä ja väleissä oli nokimaata. Kiveys saattaa olla rakennuksen perustaa.

7. LÖYDÖKSET (TYA 496:1-847, TYA 556:1-579, TYA 553:1-196)

Löydökset on merkitty kaivauskertomuksiin 1 x 1 m:n tarkkuudella toisin kuin rakenteet, jotka on merkitty 2 x 2 m:n ruutuihin. Tästä syystä rakenteella ja siihen liittyvällä löydöllä voi olla eri ruututieto.

7.1. Metalliesineet

Pronssiesineitä Tupamäestä on löytynyt vuonna 1990 kaksi kappaletta, molemmat kaivausalueen länsipäästä (kalmisto ?) kerroksesta 2. Ruudusta 201/199 (48,84 m m.p.y.) löytyi pronssilankasilmutka, jonka läpimitta on n. 1 cm. Se on valmistettu kiertämällä pronssilangan päät toistensa ympärille. Langan päät on sitten vielä taivutettu siten, että ne muodostavat silmukan ulkopuolelle pienet erilliset, hiukan avoimet lenkit. Ruudusta 204/198 (48,88 m m.p.y.) löytyi halkaisijaltaan n. 3 cm oleva pyöreävartainen rullapäinen hevosenkäsolkki. Solki on kaivauskertomuksessa ajoitettu merovingi- ja viikinkiajan vaihteeseen. Se oli erittäin hyvin säilynyt, neula oli ehjä ja liikkui vapaasti. Koristelematon. Muuta pronssia ei ole löytynyt.

Rautaesineitä on löytynyt joka vuonna. Jo vuoden 1988 koekuopituksessa alueelta löytyi rautainen, kierteinen paimensauvaneula, joka ajoittuu merovingiaikaan. Vastaavanlainen löytyi ruudusta 200/202 n. kahden metrin päästä v:n -88 neulan löytöpaikasta kaivausalueen eteläosassa kerroksesta 2 (48,84 m m.p.y.) vuonna 1989. Samassa yhteydessä oli resenttiä lattarautaa (vannerautaa?). Syvemmältä (48,75 m m.p.y.) löytyi vielä tiiltä. Ruudun eteläreunalle on tuotu maata. Muita rautaesineitä olivat veitsen tai sirpin katkelma (?), n. 2,5 x 2 cm, samasta ruudusta syvyydeltä 48,73 m m.p.y., tulusraudan kaa-

riosan (merovingiaikainen?) katkelma ruudun 204/209 kolmannesta kerroksesta (49,01 m m.p.y.) ja pahoin ruostunut vyönsolki (?) ruudun 201/198 "polttohaudesta" kolmannesta kerroksesta (48,78 m m.p.y.). Ruudusta 205/206 kerroksesta 1 löytyi n. 10 cm pitkä, toisesta päästä litteäksi taottu ja holkkimaiseksi taivutettu, toisesta piikkimäinen esine (49,14 m m.p.y.). Holkin halkaisija on n. 2 - 3 cm. Esineelle on vastineita Koroisista ja Raison Ihalan Siirin polttokalmistosta ja niitä on pidetty soihdunpitiminä. Ruudusta 201/199 kerroksesta 2 on rautaesine, jota kaivauskertomuksessa on arveltu padanpohjan palaksi (48,82 m m.p.y.). Nauloja tai niittejä tai tunnistamattomia raudankappaleita, joukossa varmasti resenttejäkin, on löytynyt 34 kpl ympäri kaivausalueetta. Yhtä nauloista on arveltu kilvenkupuran tai kilven päällisnahan naulaksi, se löytyi läheltä hevosenkenkäsolkea ruudusta 204/198 kerroksesta 1 (49,02 m m.p.y.). Naulan kanta on 25,9 x 18,3 mm ja piikkiosa on n. 25 mm pitkä mutta juuresta vain n. 4 mm paksu kaveten kärkeä kohti ja taipuen kaarelle. Sekalaisia rautatavaraa (todenn. resenttejä) alueelta on 2 kpl hevosenkengän katkelmia ja erikoinen "sanka" ruudusta 204/200 kerroksesta 2.

7.2. Saviesineet

Erikoisia saviesineitä oli ruudusta 200/199 löytynyt voimakkaasti palanut savilaatta (10 x 14 x 2,5 cm) kerroksesta 2 (48,78 m m.p.y.). Laatan konservoineen Ulla Lähdesmäen mukaan se on tehty puumuotissa ja silattu ruoholla. Saviesineeksi voitaneen katsoa myös ruudusta 200/201 oleva "savilaatikko" mahdollisen rautasulaton pohjarakenteena (48,39 m m.p.y.). Palkeen suukappaleen katkelmiksi on tulkittu 6 esinettä, ruuduista 200/200, krs.3, 204/202, 49,00 m m.p.y., 204/204, 49,03 m m.p.y., 207/207, krs. 1, 205/208, krs. 2 ja 202/210 krs. 3. Ne eivät keskity millekään tietylle alueelle ja vain yksi niistä (200/200) on lähellä rautasulattoa. Epävarmoja kangaspuun painoja on kolme, ruuduista 201/199, 48,71 m m.p.y., 209/206, krs. 2 ja 206/209, krs. 5. Kaikki ne ovat ruuduista, joihin liittyy jokin rakenne. Mahdollisia savihelmen katkelmia on ruuduista 204/204, krs. 2 ja 207/212, krs. 1. Määrittelemättömiä saviesineen katkelmia (=palanutta savea?) on ruuduista 206/206, krs. 2, 206/208, krs. 5 ja 206/210, krs. 4.

7.3. Kiviesineet

Kiviesineistö koostuu suurimmaksi osaksi hiointen katkelmista. Niitä on kaikkiaan 27 kpl ja niitä on kaivausalueella kaikista kerroksista. Niitä ei ole alueen luoteisnurkasta eikä itäisimmistä ruuduista, mutta muuten niitä on kaivausalueen itäosassa hieman runsaammin kuin länsiosassa. Muuta kiviesineistöä on ruudun 198/199 pintakerroksesta löytynyt hiekkakivinen hioma-alusta (21 x 16,5 x 8,5 cm) sekä vastavainlainen ruudusta 209/206, krs. 1. Ruudusta 202/204 kerroksesta 3 löytyi pyöreä linssimäinen, alta kovera, n. 2 cm paksu, halkaisijaltaan n. 7 cm oleva hiekkakivinen jauhinkiven päällyskivi, jolle on vastine Köyliöstä merovingiajalta (Kivikoski, Rautakauden kuvasto II). Ruudun 200/204 "hiilimiilun" yhden reunuskivistä viereltä kerroksesta 4 löytyi kuutilokivi. Ruudusta 202/198 kerroksesta 1 (49,06 m m.p.y.) löytyi pieni, voimakkaasti magneettinen päältä uurrettu kiviesine (rautakuonaa?, savea??), halk. n. 4 cm. Lisäksi kaivausalueen ulkopuolelta, ruudusta 204/217 ison maakiven vierestä löytyi hiekkakivinen 11,2 x 5,1 x 4,3 cm:n hioma-alusta? Se on suht. suoravivuisen soikion muotoinen, hyvin sileäksi kulunut ja yhdellä taholla on selvät hiertämisurat. Esineen kummassakin päässä on selvät hakkausjäljet.

7.4. Meripihka

Ruuduista 206/208, 49,22 m m.p.y. (krs. 2) ja 206/209 krs:t 4 ja 5 löytyi kolme ruskeaa meripihkahelmeä. Ne liittyivät kaikki ruudun 206/208 tulisijaan.

7.5. Massalöydöt

Rautakuonaa löytyi vuoden 1989 kaivauksella 59 kg 95,6 g, 40 kg 485,5 g vuonna 1990 ja 6 kg 129,4 g vuonna 1992, yhteensä 105 kg 710,5 g. Kuonaa on runsaimmin kaivausalueen länsiosassa, minne sulatotkin ovat keskittyneet, mutta sitä tavataan koko kaivausalueella.

Palanutta luuta on löytynyt 90,8 g, suurin määrä ruudusta 200/198 länsiosassa, josta sitä oli kolmena keskittymänä mahdolliseen kiveyk-

seen liittyen 55,9 g. Palamatonta luuta oli 49,1 g, lähinnä naudan tai hevosen hammasta. Sitä löytyi kaikista kerroksista, eniten kaivausalueen koillisosista (v:n 1992 kaivausalue).

Keramiikkaa on 2 121,6 g. Se on yleensä karkeatekoista ja tummaa. Jonkin verran on myös punertavaa ja vaaleanharmaata keramiikkaa sekä parempilaatuista tavaraa. Sekoitteena on käytetty yleensä karkeaa hiekkaa. Keramiikka on pääasiassa koristeetonta. Yhdessä reunapalassa on nuorapainanne, jonka punos kallistuu oikealle ja yhdessä palassa on naarmupinta. Keramiikassa on sekä ohut- että paksuseinäisiä astioita ja osa siitä näyttäisi olevan peräisin maljamaisista astioista. Keramiikkaa esiintyy koko kaivausalueella, paitsi koillisimmassa ruudussa 208/212. Runsaimmin sitä on keskiosan ruudussa 204/204 (341,4 g), jossa se on keskittynyt lähinnä koilliskulman lieteen. Yli sata grammaa sitä on lisäksi rautasulattojen lähellä ruuduissa 200/200, 202/200 ja 204/200, "hiilimiilun" ympärillä ruudussa 200/204 sekä tulisijan yhteydessä ruudussa 206/208. Kaivausalueen pohjois/koillisosissa (208/206, 206/206, 206/208, 206/210 ja 206/212) keramiikka oli pääasiassa ohutseinäistä. Keramiikan tarkka ajoittaminen on vaikeata, nuorakoristeiselle palalle on vastine Euran Luis-tarista, jossa se on ajoitettu merovingi- ja viikinkiajan vaihteeseen. Keramiikka on rautakaudelle tyypillistä. Mielenkiintoinen piirre keramiikassa on, että huomattava osa siitä on magneettista. Se voisi viitata keramiikan valmistukseen paikan päällä, ehkä rautakuonaa sekoitteena käyttäen.

Palanutta savea oli 1 164,8 g. Määrän vähäisyydestä voi päätellä, ettei rautasulattojen päällä ole ollut savesta tehtyjä katteita. Savenpalasissa oli joskus nähtävissä oksien tai hiilien painanteita ja ne olivat joskus kolmikulmaisia. Muoto johtunee siitä, että savea on käytetty rautasulattojen kivisilauksen tiivistämiseen. Joukossa voi myös olla savitiivistettä, mikäli olettamus talosta tai pajasta pitää paikkaansa.

Mahdollisesti esihistoriallista lasia löytyi 37,45 grammaa. Lasi oli pääasiassa koboltinsinistä, mutta myös vihertävää ja ruskehtavaa lasia tavattiin. Mielenkiintoisin yksittäinen lasi oli ruudun 206/209

kolmannesta kerroksesta (49,15 m m.p.y.) löytynyt 23 x 12,5 x 6,6 mm koboltinsininen lasinpala, jonka Vello Löugas tunnisti itäistä alkuperää olevaksi, lasisen rannerenkaan katkelmaksi.

Kvartsia taltioitiin kaikkiaan 2 025,9 g. Joukossa on yksi 0,93 g:n pala savukvartsia ruudusta 198/198 ja yksi hyvin epävarma kvartsinuolenkärki ruudun 202/208 kuudennesta kerroksesta. Piitä oli 54,4 g ja se keskittyi lähinnä kaivausalueen länsiosiin. Kaivauskertomuksissa arvellaan kvartsia ja piitä käytetyn mahdollisesti lisäaineina raudanvalmistuksessa tuluskäytön tmv. ohella. Kivilaji-iskoksia oli 56,7 g ja ne ovat epävarmoja, koska alueella on paljon tulen lohkomaa kiveä.

8. AJOITUS

Esineistöstä paimensauvaneulat ovat merovingiajan muotoja. Hevosenkäsolki ajoittunee merovingi- ja viikinkiajan vaihteeseen. Soihdunpitimeksi tulkitulle rautaesineelle on vastineita rautakauden lopulta ja varhaiskeskiajalta. Keramiikan yhdelle koristellulle palalle on vastine Luistarista merovingi- ja viikinkiajan vaihteesta. Muuta esineistöä ei ole mahdollista tarkemmin ajoittaa. ¹⁴C -näytteitä on ajoitettu kaikkiaan 7 kappaletta. Näytteet A - C2 eivät ole mistään tietystä rakenteesta. Näyte A on kaivausalueen länsiosasta ruudusta 202/200 toisesta kerroksesta ja antoi tuloksen AD 1130 - 1350, näyte B ruudusta 200/204 kaivausalueen eteläreunalta kerroksesta 4 tuloksen AD 1090 - 1330, näyte C1 ruudun 202/206 kerroksesta 6 kaivausalueen keskiosista ajoittui AD 490 - 710 ja näyte C2 ruudusta 202/208 edellisen ruudun vierestä kerroksesta 6 ajoittui AD 240 - 460. Näytteiden D, E ja F ajoittamisessa oli vaikeuksia työskentelyvirheistä johtuneiden ongelmien vuoksi, joten ne eivät ole täysin luotettavia. Näyte D on kaivausalueen länsipäästä ruudusta 200/199 kiveyksestä korkeudelta 48,78 m m.p.y. (krs.3) ja ajoittui AD 1430 - 1610. Näyte E oli ruudusta 200/201 oli otettu mahdollisen rautasulaton pohjalla olevan savirakenteen luota korkeudelta 48,39 m m.p.y. ja ajoittui AD 1370 - 1550. Näyte F oli ruudun 202/199 rautasulatatosta n. 10 cm kuopan pohjasta (48,57 m m.p.y.) ja ajoitus oli AD 530 - 690. Ajoitusten pohjalta vaikuttaisi, että Tupamäki on ollut pitkään ihmi-

sen toiminnan kohteena. Vanhimmat radiohiili-iät näyttäisivät jo roomalaisaikaista toimintaa ja esineistö viittaa merovingi- ja viikinkiaikaan. Lisäksi soihdunpitimeksi arveltu esine ajoittuisi rautakauden loppuun tai varhaiskeskiaikaan. Nuorin radiohiili-ikä voi olla jopa 1600-luvulta, mutta sen luotettavuus on kyseenalainen. Rautasulattojen voi olettaa olevan nuoremmalta rautakaudelta. Rautasulatto, josta saatiin nuori näyte E poikkeaa rakenteeltaan muista eikä ole varma rautasulatto. Rautakauteen viittaisi näyte F sekä ruudussa 202/200 ollut rautasulatto, jonka päällä olleesta hiilialueesta (=nuorempaa) on näyte A. Eri rakenteiden suhteiden täsmentämiseksi tarvittaisiin lisätutkimuksia, jotka selvittäisivät kaivausalueen länsi- ja pohjoislaidoilla olevien rakenteiden luonteen.

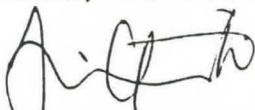
9. YHTEENVETO

Mielestäni Tupamäki on nuoremman rautakauden ja varhaiskeskiajan asuinpaikka, jolla on harjoitettu raudanvalmistusta todennäköisesti merovingi- ja viikinkiajalla. Ei ole täysin mahdotonta, että alueeseen liittyisi myös kalmisto, mutta sen olemassa olo on tämänhetkisten tietojen pohjalta epävarmaa.

10. JATKOTUTKIMUKSET

Tutkimuksia pitäisi mielestäni jatkaa ensisijaisesti kaivausalueen pohjois- ja länsipuolella. Koillisosien rakenteiden selvittämiseksi tarvitaan kaivauksen laajentamista pohjoiseen. Toinen suunta mihin kaivausaluetta olisi laajennettava on länsi, jotta länsireunan kiveyksen luonne selviäisi. Näiden lisäksi olisi syytä varovasti koe-kuopittaa kaivamaton alue Tupamäkeä alueen koko laajuuden selvittämiseksi. Ympäristössä olisi hyödyllistä koe-kuopittaa peltoalue Luukelan Kellarimäen kalmiston ja Tupamäen välillä, Tupamäestä itään, jotta selviäisi onko muinaisjäänöksillä yhteyttä toisiinsa.

Turku, 26.10.1993

Jari Hautio

Työn valvoja, vt. professori

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander

LÄHTEET

Suulliset lähteet:

Raike, Eeva, suullinen tiedonanto 15.6.1993.

Kirjalliset lähteet:

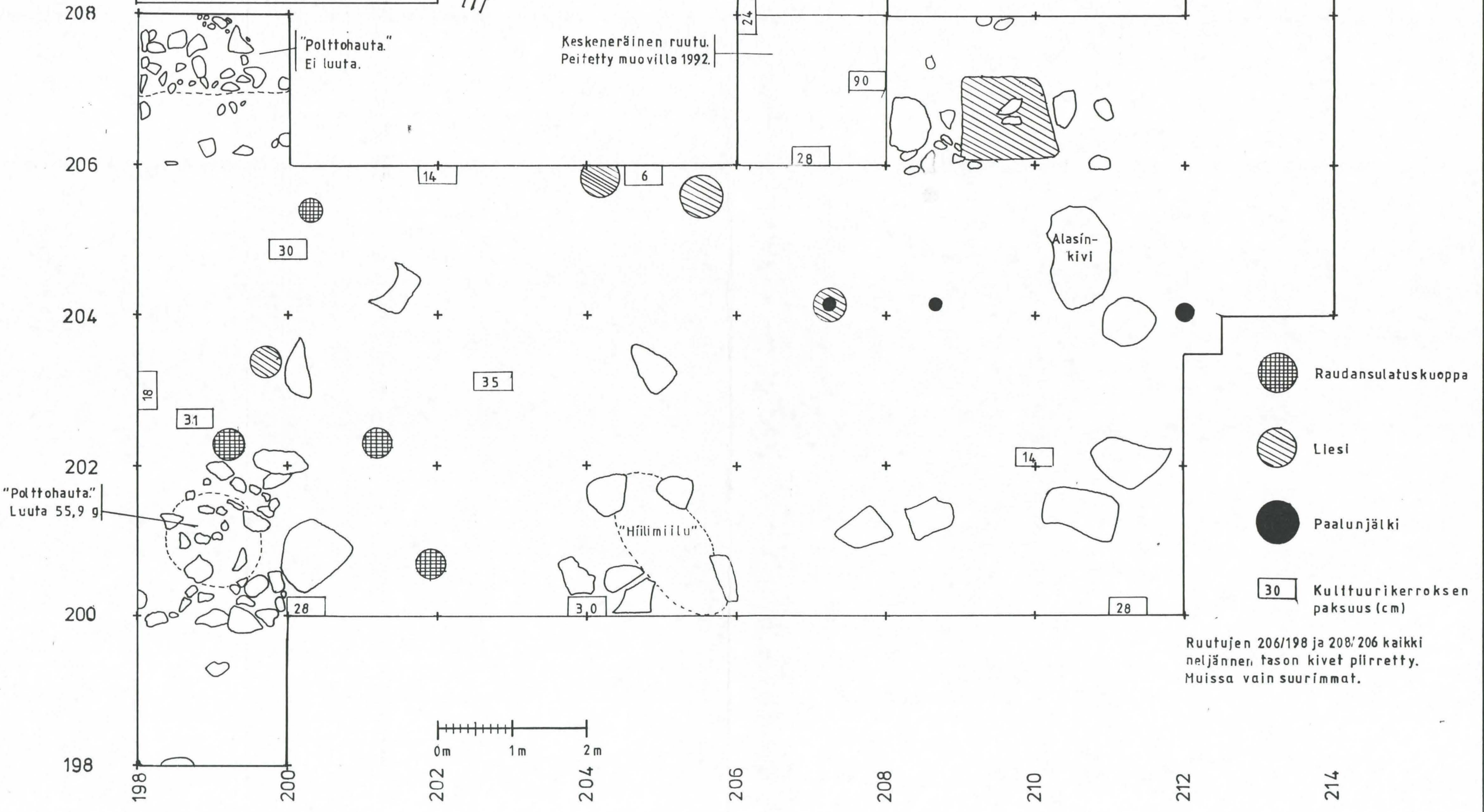
Raike, Eeva ja Roth, Harto 1988: Säköylä Pyhäjoki, Kenttätyöt touko-kesäkuu 1988

Roth, Harto 1989: Säköylä Pyhäjoki Tupamäki, Merovinkiaikaisen raudanpelkistyspaikan tutkimuskaivaukset 31.5. - 14.7.1989.

Roth, Harto 1990: Säköylä Pyhäjoki Tupamäki, Merovinki/viikinkiaikaisen raudanpelkistyspaikan ja polttokalmiston tutkimuskaivaukset 31.5. - 13.7.1990.

Roth, Harto 1992: Säköylä Pyhäjoki Tupamäki, Merovinki-/ viikinkiaikaisen raudanpelkistyspaikan ja polttokalmiston tutkimuskaivaukset 01.06. - 30.06.1992.

SÄKYLÄ PYHÄJOKI TUPAMÄKI
 HARTO ROTH 1989-1992
 Kaivausaluekartta 1:50
 Piirt. J. Hautio kaivauskertomus-
 ten ja -karttojen pohjalta.

- Raudansulatuskuoppa
- Llesi
- Paalunjälki
- Kulttuurikerroksen paksuus (cm)

Ruutujen 206/198 ja 208/206 kaikki neljänner, tason kivet piirretty. Muissa vain suurimmat.